

MÍSTO (*PLACE*) V REGIONÁLNÍ GEOGRAFII A V GEOGRAFICKÉM VZDĚLÁVÁNÍ

Jaroslav Vávra

Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Katedra geografie

Abstract: Place is one of pivotal concepts of human geography. The concept emerged in the 1960s and the 1970s (Ralph. Tuan). Interest of researchers has become to shift from the genuine naturalist approaches to cultural and phenomenological ones, from „objective“ into more „subjective“ approaches. The author analyzes English sources how they search the object (place) and the concept of place in teaching and learning.

Keywords: place; region; geographical education

1. CO JE „MÍSTO“ V HUMÁNNÍ/HUMANISTICKÉ GEOGRAFII?

V obecném používání je místo podle Mirriam-Webster slovníku, 2008 „fyzické uspořádání“, ve smyslu prostor (*space*). Dalším běžně používaným významem podle výše uvedeného zdroje je místo, které nás obklopuje, tedy atmosféra. Ale je to i dostatek místa kolem něčeho. Místem se označuje i postavení někoho či něčeho v celku, například místo/postavení vzdělávání ve společnosti. A mohli bychom pokračovat dál a našli bychom určitě celou řadu dalších příkladů. Slovník Webster's II, 1984 definuje místo kromě jiných významů jako náměstí, širokou ulici či hlavní třídu sledovaného města. V dalších významech spíše mluví o místě v rozměrech osobního prostoru (místo u stolu, místo ve společnosti, místo nějakého objektu).

Místo je i jedním z ústředních pojmů humánní geografie. Cresswell 2005, s. 485 tvrdí, že definovat místo je snadné, jednoduché. Zároveň připouští, že se používá různě a odkazuje na Entrikina 1991, Masseyovou 1993, Sacka 1997 a Tuana 1977. Na toto tvrzení odkazuje i Castree 2003, s. 167 a zjišťuje, že až tak jednoduché to není, protože ve svém *Concise Oxford Dictionary* nachází 20 významů tohoto pojmu. Navíc podle něj k této nejednoznačnosti přistupuje i fakt, že humánní geografové pojem „místo“ používali ve své historii různými způsoby.

Více budeme charakterizovat tento pojem dále.

2. LOCATION – LOCALE – SENSE OF PLACE

Cresswell 1996, in: Duncan 2000, s. 584 nabízí kritický pohled na místa. Organizaci míst vidí jako ideologické v tom smyslu, že tato organizace omezuje praktické fungování ve vztahu k zájmům hierarchie, která byla ustavena a je udržována. Tvrzení „místo je určeno pro všechno a všechno má své místo“ je hluboce zakořeněné mínění v mnoha kulturách. Prostorové rozdělení omezuje, ale zároveň i umožňuje akci. Smysluplná organizace prostoru do míst vede k vyššímu stupni stability společnosti, která umožňuje lidem pochopit, jaké chování se očekává v tom kterém místě.

Stejně jako Entrikin a/nebo Agnew, tak i Cresswell hledá jak ukázat interakci mezi subjektivním a objektivním, mezi idejemi/představami a praxí, a mezi kulturní a ekonomickou geografii prostřednictvím konceptu místa, který je sám o sobě jak materiální/reálný tak také abstraktní. A stejně jako například už před ním Masseyová nabízí normativní koncept místa, který vybízí ke kategorizaci lidí, praktik a objektů ve vztahu k jejich „přirozeným“ umístěním v rámci systému míst. Castree konstatuje in: Duncan 2000, s. 584, že „materializace místa tomu dává auru (přirozenosti). Charakter místa tak může být hodnocen podle toho, co je dobré, správné a vhodné.“

Místo patří mezi komplexní geografické představy. Jak tvrdí Castree 2003, místo (angl. *place*) má v humánní geografii tři významy (srovnej s Agnew 1987, viz dále):

1. bod na povrchu Země,
2. *locus* (místo) individuální a skupinové identity (angl. *identity*),
3. rozměr/měřítko (angl. *scale*), ve kterém se odehrávají každodenní praktiky jedinců.

Tuto představu změnila globalizace, která přiměla humánní geografie změnit pohled na místo. Neznamená to podle Castreea 2004, že místa se stávají čím dál méně odlišnými, tedy více stejnými, díky homogenizaci v procesu globalizace. Spíše je stále více zřejmé, že pohled na místo směřuje ke konceptu, ve kterém se místa liší a jsou na sobě vzájemně závislá, jsou jedinečná a zároveň vzájemně propojená.

Na konci 80. let politický geograf Agnew 1987, in: Castree 2004, česky Vávra 2003 nastínil tři základní znaky místa jako „významové umístění“ (angl. *meaningful location*):

1. poloha (angl. *location*) – určitý bod na povrchu Země,
2. místo, (angl. *locale*) – uspořádání a rozměr/měřítko pro každodenní činnosti a sociální interakce,
3. význam míst (angl. *sense of place*) – subjektivní vnímání/hodnocení, které lidé mají o místě, včetně toho, co místo znamená pro jejich individuální a skupinovou identitu (angl. *identity*).

V různých publikacích, které na Agnewa odkazují, najdeme i vzájemně prohozená pořadí výše uvedených bodů, a to bodů 2. a 3.

Na rozdíl od Castreea uvažuje Agnew o subjektivním a emocionálním připoutání lidí k místu právě ve smyslu významu místa. Oba se shodují v tom, že místo je umístěno na Zemi, má svou polohu, absolutní nebo relativní.

Cresswell, 2008 také u definice, co je místo, vychází z umístění (angl. *location*) a z významu (angl. *meaning*)¹ místa. Poukazuje na to, že koordináty (geografické souřadnice) udávají polohu, ale teprve název, například londýnské doky, dávají místu význam. Ale co chápe mezi umístěním a významem? Mezi tyto dvě „vrstvy“ vkládá fyzické

¹ V literatuře se objevují oba pojmy „meaning“ a „sense“, často ve vzájemně záměně (např. Dilthey, Heidegger). Oba pojmy jsou součástí hermeneutického kruhu ve vztahu celek a systémové souvislosti částí celku.

uspořádání (angl. *physical landscape*), například budovy, parky, dopravní infrastrukturu a komunikace, dopravní značky, památníky a další. Tyto tři vrstvy jsou podle Cresswella charakteristické pro osídlení. Ale co místa, která nedosahují takových rozměrů? Mohou to být oblíbená místa jak doma tak také například v přírodě. Cresswell ukazuje tento rozměr na příkladu oblíbené židle. Ta má své umístění, například u krbu, fyzickou strukturu, například opěrky pro ruce, a významy, například na ní sedával otec, který čítával svému dítěti pohádku. Zdůrazňuje, že místo není nutné fixovat v prostoru. Jako příklad uvádí loď, která pluje měsíce po oceánech a pro posádku a pasažéry se stává domovem. Tvrdí, že když se říká, že místo má své umístění, neznamená to, že je stacionární, nehybné, pevně zakotvené.

Jinak však loď jako místo chápe Tuan 1974, in: Agnew (ed.) 1996, s. 447, který se ptá po smyslu otázky: „Kdy toto místo (Queen Mary) odjíždí do New Yorku?“ Podle Tuana může být místem pouze homogenní prostor bez vztahu ke směřování (angl. *no particular direction*). Pro Tuana je místem například ulice, kde se odehrává oslava nějakého svátku (je homogenním prostorem bez směřování). Avšak stejná ulice není pro Tuana místem ve všední den, kdy po ní dvěma směry proudí doprava a pěší. Může pro Tuana tedy být i zmíněná loď místem, pokud její pohyb nebudeme posuzovat směřováním z přístavu do přístavu, ale jen pohybem po této lodi.

3. REGION

Knox, Marstonová 2004 v učebnici, která se používá na amerických univerzitách, vycházejí při charakteristice místa z humánní geografie a z amerických *National Geography Standards*, 1994. Podle autorů těchto Standardů mají místa přírodní, sociální a kulturní uspořádání (znaky)². V regionálních analýzách je velmi důležité rozumět komplexním vztahům mezi lidmi a místy³ jako jsou podobnost a odlišnost, identita a kvalita, tedy vlastnosti, které jsou s místem spojeny. Klíčové koncepce jsou podle Knoxe a Marstonové 2004, regionalizace (angl. *regionalization*), uspořádání (angl. *landscape*), jako produkt lidských aktivit (viz dále), a význam místa (angl. *sense of place*). Regiony jsou pro ně územím, která zahrnují místa s podobnými znaky. Regionalizace je pak geografickým ekvivalentem vědecké klasifikace, která je zaměřena na jednotlivá, individuální místa nebo územní jednotky.

Podobně charakterizuje regiony Hynek v osobním rozhovoru z listopadu 2007, který místa považuje za „základní jednotku“ regionu, za prostor, s nímž se lidé identifikují (z hlediska vnímání a imaginace). Za mikroregiony (lépe angl. *localities*) považuje prostory každodenních činností (angl. *everyday practices*). Regiony jsou podle něj konceptem prostorové integrity lidí, přírody – odděleně i propojeně.

Jak jsme již uvedli výše, koncepce místa, jedinečnost (angl. *individuality*) určitého místa a identity (angl. *identity*) míst jsou v současné době hojně podporovanými koncepcemi v souvislosti s rostoucí globalizací a se zvyšující se hrozbou ztráty odlišnosti/jedi-

² Ve Wikipedii (internetová encyklopedie) se v hesle „geography“ [navštíveno 3. 9. 2006] přiřazují ještě znaky ekonomické a politické.

³ Knox a Marstonová (2004, s. 1) zmiňují první zákon geografie, který říká: „vše souvisí se vším, avšak to, co je bliž, je spojeno těsněji, a co je více vzdálené, je spojeno volněji.“

nečností míst, bez autentičnosti (nemístí⁴, angl. *placelessness*, Entrikin 1991). Agnew, Livingstone, Rogers 1996, s. 366 tvrdí, že region (angl. *region*), místo (angl. *place*) nebo umístění (angl. *locality*) jsou skutečnou částí prostoru, která může být zkoumána teoreticky jako výsledek rozdělení celého prostoru, který přesahuje (transcenduje) zvláštními znaky, a takovýto přesah má podle nich každá specifická jednotka. Místa, tvrdí, mohou být konstruována tak, že reprezentují určité lidské/subjektivní hledisko a to s větším příklonem k subjektivitě než v případě pokusu pozorovatele rozdělit geografický prostor na jednotky, které mohou být užívány 'objektivně' pro klasifikaci široké škály jevů.

Agnew, Livingstone, Rogers 1996, s. 373 tvrdí, že dochází v souvislosti s regionem, místem a lokalitou ke koncepčním sporům. První se týká klasického kontrastu mezi idiografickým a nomotetickým přístupem. Místa (angl. *place*) jsou zcela odlišná a jedinečná a jsou v protikladu k lokalitám, které jsou homogenní či zaměnitelné. Podobně může být představen kontrast mezi tím, co má zvláštní charakter/aspekt, a tím, co má obecný charakter/aspekt. Dalším sporem může být těsná vazba mezi jevy přírodními a humánními, které tradičně regionální geografie zahrnuje jako nedílnou součást regionálních jednotek. Zde se může skrývat geografický determinismus, což může být podle výše uvedených autorů zastřeno v pojmu regionální rozdíly. Posledním a velmi výjimečným sporem může být jazyk regionů, míst a lokalit, a jak toto vůbec uchopit. Někteří kritici podle Agnewa dokonce mluví o „prostorovém fetišismu“ Je třeba rozlišovat, co patří k lokalitě, co k místu, co k regionu a co třeba politici vytvářejí, využívají, prezentují v obcích či regionech. Je třeba rozlišovat intelektuální koncept, například u Herbertsona, 1916, který používá prostor jako „celek“ či „organismus“ a dělí jej na části, či intelektuální konstrukt (angl. *intellectual construct*). Dostáváme se do postmoderního období, kde dlouhodobý agnosticismus (viz Kant a jeho přesvědčení, že člověk nemůže poznat nic, co přesahuje jeho zkušenost) s ontologickým závazkem, kdy existence jednoho je podmínkou pro existenci druhého. Takovéto tvrzení je podle Agnewa (eds.), 1996, s. 274 nahrazeno teoretizováním o koncepcích jako je region, místo a lokalita, což vytváří problémy či dokonce znemožňuje další rozvoj poznávání. Přesto si lze podle Agnewa klást alespoň tyto dvě otázky:

- ♦ Jsou regiony a místa vázány pouze na jedno měřítko a napořád, nebo jsou jejich hranice proměnlivé, mohou se dělit a vyvářet variace v měřítku a v čase?
- ♦ Do jaké míry abstrakce (globální, národní, lokální) fungují v sociálních a ekonomických vztazích, kde vytvářejí zvláštní regiony a místa? (měřítko geografické explanace)

Lze tvrdit, že socioekonomické procesy produkují takové měřítko, které ničí onu specifičnost/zvláštnost, pokud je zvláštní měřítko (například lokální) upřednostňováno *a priori*. Podle Agnewa, Livingstone, Rogerse 1996, s. 374 jsou lidé, kteří neberou na tuto skutečnost ohled.

Hynek v osobním rozhovoru z listopadu 2007 dává přednost hranicím (lépe územnímu vymezení), které jsou vždy dány prostorovým rozsahem procesu/procesů. Mohou pulzovat, mizet, zjevovat se, tedy nejsou dopředu dána.

---

⁴ Uniformní místa, která postrádají specifičnost původních lokalit. Matlovič, Matlovičová, 2007 překládají jako *bezmiestnosť*.

4. MÍSTO V GEOGRAFICKÉM VZDĚLÁVÁNÍ

V českém geografickém vzdělávání (základní a střední vzdělávání) je místo chápáno a prezentováno jako místní region. I když se v geografickém kurikulu objevuje pojem místo, je tento pojem dále nespecifikovaný a není ani systematicky v českém geografickém vzdělávání používán.

Cresswell (2004) chápe místo i jako způsob jak rozumět (angl. *way of understanding*) prostoru kolem sebe, což je využíváno v geografickém vzdělávání (angl. *geographical education*). Velmi často se v současných učebnicích regionální geografie objevuje spojení místa a regionu (viz například Knox, Marstonová výše). Místo je podle Cresswella způsob, jakým nahlížíme, poznáváme, chápeme a interpretujeme svět. Poznáváme a rozumíme připoutání a spojení lidí s místy. Svět chápeme a interpretujeme skrze významy a zkušenost. Tento způsob poznávání světa je chápán podle Cresswella, 2004, s. 11 i jako akt resistance vůči racionalizaci světa, ve které má větší význam prostor. Tím, že se učíme o světě a studujeme jej jako vzájemné ovlivňování lidí a prostředí (angl. *environment*), které má podobu místa, nás osvobozuje od chápání světa složeného jen z faktů a čísel nebo od geografického determinismu (příčina a následek).

V souvislosti se vzděláváním můžeme mluvit o vztahu jedinec prostřednictvím místa, tedy o epistemologii (o metodě jak poznávat) než o vztahu jedinec v místě, tedy ontologii (o podstatě poznávaného).

Ve vzdělávání se místo objevuje v amerických geografických standardech (Witham – Bednarzová eds. a další). Místo je ústředním konceptem v humánní geografii, včetně práce s mentálními mapami a s vývojovým kurikulem. Je nutné říci, že standardy byly v americké geografické odborné komunitě projednávány zhruba deset let (zhruba 80. léta 20. století) a došlo ke konsensu všech zúčastněných stran – geografů, odborníků na geografické vzdělávání, zástupců škol a státních vzdělávacích institucí, zástupců rodičovské veřejnosti. Tento počín měl ohlas i mimo území USA.

Pod vlivem US geografických standardů se objevuje koncept místa v mezinárodním dokumentu Mezinárodní geografické unie (IGU), v *Mezinárodní chartě geografického vzdělávání*, Haubrich (ed.). V ní je pět ústředních konceptů geografického studia – umístění a rozmístění (angl. *location, distribution*), dále místo (angl. *place*), vztahy lidé–prostředí (angl. *people-environment relationships*), prostorové interakce (angl. *spatial interaction*) a region (angl. *region*). Pro vysokoškolskou geografii je z tohoto dokumentu přínosné, že tato uznávaná mezinárodní organizace vyjadřuje podporu výuce geografie na všech typech vysokých škol v bakalářském studiu jako „všeobecně vzdělávací“ předmět nebo předmět „společného základu“, například na vysokých školách, které připravují právníky nebo zemědělské inženýry a další. To je pro českou geografii, a určitě nejen pro ni, velmi inspirující, zvláště pokud diskuse o postavení geografie v českém vzdělávání jsou na samém začátku a směřované pouze na základní a střední vzdělání.

Ve vzdělávání nejbližší ke zde uvedenému konceptu místa má v českém kurikulu výuka místa na 1. stupni. Žáci „vstupují“ do geografické problematiky podle principu, který již propagoval Komenský, od nejbližšího ke vzdálenějšímu, tedy od domova směrem ven, „do světa“. Na 2. a dalších stupních však tato koncepce je opuštěna a důraz se stále klade na „objektivní“, oddělené, nezúčastněné pozorování (místního) regionu. Je to podle Relpha, 1976 objektivní nezasvěcenost (angl. *objective outsidersness*), tedy pohled „nezaujateho“ vědce, vnějšího pozorovatele. Takovýto přístup je podle mého názoru ve vývoji jedince/žáka velmi nepřírozený, zvláště pokud mladý člověk začíná hledat své

místo v „žitém“ světě, poměřuje jej svými krátkými zkušenostmi a s něčím se ve svém „žitém světě/prostoru“ ztotožňuje anebo se proti něčemu vymezuje. Stačí si představit, jak žák/žákyně se učí o místě, ve kterém má uloženy první dojmy, zážitky, radosti, strach a toto má „procedit“ do „objektivního“ uspořádání v místním regionu. Můžeme říci, že nucení pouze do objektivního přístupu je mrzačením mladého člověka, u kterého se potlačují city, subjektivní názory, ztotožňování se s místem. Výše naznačený koncept místa v humanistické geografii má významné místo při výuce o migraci, chování lidí při přírodních katastrofách, mezikulturních rozdílech a dalších geografických tématech. Využití tyto poznatky a přístupy lze ve škole ve vzdělávacích projektech, při vztazích ve třídě, do kterých přistupuje nový žák ze vzdálenějšího místa v České republice, nebo ještě výrazněji nový žák jiné než české národnosti. Ti se dostávají do konfrontace s místními, jak je to známo z „fungování“ syndromu My a Oni. Více například Tuan, 1974. Koncept místa je vhodný při výuce o masmédiích, ve které jsou informace o místě hodnoceny podle zdrojů, které o místě referují, místo prezentují a vytvářejí o něm obraz (angl. *image*), který je více či méně „objektivní“, ať už nevědomě či vědomě „zkreslený“, ale vždy takový, který vzbuzuje u vzdělávaných zájem, nebo se naopak proti tomu vymezují. Nezůstává nepovšimnut, nebo bez reakce. To je významný potenciál, který by neměl zůstat ležet ladem.

5. SHRNUÍ

V humanistické geografii je koncepce místa využívána v určitých tématech jako jsou například migrace (vnitřní a vnější, vysídlení a dal.), domov, prostorové mezikulturní rozdíly, genderové rozdíly, kriminalita a další. Vždy když se odborník dostává z poznávání materiálního („objektivního“) do mentálního („subjektivního“), je pro něj použitelná humanistická koncepce místa, kde se projevují priority, postoje, názory, schopnosti, kulturní pozadí a další u lidí, kteří ve zkoumaném místě žijí. Můžeme je rozdělit zhruba na dvě skupiny. Ti co se přistěhovali a snaží se pochopit místo prostřednictvím svých známých, sousedů, anebo jsou místní a jsou vzděláváni a vychováni svými rodiči a další širší rodinou a známými. Další významnou skupinou v místě mohou být lidé, kteří rozhodují, mají moc (politickou, ekonomickou a dal.), a lidé kteří moc nemají a jsou pod vlivem rozhodování lidí z první skupiny.

Ač proklamovaný, je koncept místa v českém kurikulu zatím v České republice fakticky opomíjený. V čem je jeho silná stránka? Nejčastější využití se nabízí při stále více propagované projektové výuce, kde lze využít nejen komplexní charakter místa, ale zvláště jeho kvalitu v sepejetí lidí s místem, kteří v místě žijí a kteří místo prezentují. Poznávané místo tak dostává nejen objektivní „mapovou“ podobu, ale i jakousi „barvu“, „vůni“ či jinou subjektivní kvalitu.

Další využití ve škole nabízí při „potýkání se“ se syndromem „My a Oni“, který se se vzrůstající mobilitou stále častěji objevuje. Například když se do třídy přistěhuje žák/žákyně z většinového etnika, pak se spíše objevuje reakce třídy „My a On/Ona“. Pokud je to cizinec, pak se objevují reakce, vyplývající z mezikulturních rozdílů, často prezentované jako „My a Oni“.

Využití koncepce místa v geografickém vzdělávání je možné i při výuce o „ghettech“ (uzavřených sociálních skupinách), o kriminalitě, o genderových rozdílech.

Při všech takovýchto „subjektivních“ hodnoceních a výuce je však nutné dbát velké obezřetnosti, aby výuka nesklouzla do propagandy, klišé nebo předsudků. Vyžaduje to geografovu/učitelovu vyzrálost a zkušenost a používat například srovnávání vícero přístupů, názorů a podobně.

U učitele je nutné vést výuku otevřeně, tedy nemusí nutně směřovat do jednoho cíle. A to je pro mnohé učitele velmi obtížný úkol, protože je stává do velmi odpovědné role. Nemohou se schovávat za dokumenty, které přicházejí z centra. Ve výuce skončila doba nadirigovaných postupů, cílů, harmonogramů, plánů a dalších nařízení. Čím dál těžší pro učitele bude říkat: „Jedu podle učebnice.“

Literatura

- AGNEW, J. 1987. Place and politics: the geographical mediation of state and society. *Transactions of the Institute of British Geographers*, JSTOR by The Royal Geographical Society (with the Institute of British Geographers) New Series, Vol. 13, No. 2 (1988), 251-253. [on line], [Citované 27. 10. 2006], Dostupné na internetu: < [http://links.jstor.org/sici?sici=00202754\(1988\)2%3A13%3A2%3C251%3APAPTGM%3E2.0.CO%3B2-P](http://links.jstor.org/sici?sici=00202754(1988)2%3A13%3A2%3C251%3APAPTGM%3E2.0.CO%3B2-P) >
- AGNEW, J., LIVINGSTON, D. N., ROGERS, A. 1996. *Part IV: Region, Place and Locality*. In: *Human Geography. An Essential Anthology*. Blackwell Publishers, 366-377. ISBN 0-631-19461-4
- BERGER, P.L., LUCKMANN, T. 1999. *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění*. Centrum pro studium demokracie a kultury 1999, 215. ISBN 80-85959-46-1
- CASTREE, N. 2003. *Connections and Boundaries in an Interdependent World*. In: S. Hollowayová et al. (eds.): *Key Concepts in Geography*, SAGE Publications, Reprinted 2006, 163-185. ISBN 13-978-0-7619-7389-8.
- CRESSWELL, T. 2004. *Place: a short introduction*. Blackwell Publishing UK, 150. ISBN 1-4051-0671-9.
- CRESSWELL, T. 2005. *Place*. In: CLOKE, P. et al. (eds.): *Introducing Human Geographies*. 2nd edition. Hodder Arnold 2005, 485-494. ISBN 0-340-88276-X.
- CRESSWELL, T. 2008. *Place: encountering geography as philosophy*. In: *An International Journal of Geography*. Geographical Association, Autumn 2008, Vol 93 Part 3, 132-139, ISSN 0016-7487.
- DUNCAN, J. 2000. *Place*. In: R.J. Johnston, D. Gregory, G. Pratt & M. Watts (eds.): *Dictionary of Human Geography*. Blackwell Publishers Ltd., 4th Edition, 582-584. ISBN 0-631-20561-6.
- ENTRIKIN, J. N. 1991. *The Betweenness of Place. Towards a Geography of Modernity*. The Johns Hopkins University Press Baltimore, 195. ISBN 0-8018-4084-8.
- Geographical Association: *Projects. Valuing Places CPD Units – Geographical Imaginations*. [on line], [Citované 13. 8. 2006] Dostupné na internetu: <<http://www.geography.org.uk/projects/valuingplaces/cpdunits/geographicalimagination/>>
- Geography Standards. National Geographic, [on line], [Citované 9. 4. 2006]. Dostupné na internetu: <<http://www.nationalgeographic.com/xpeditions/standards/matrix.html>>
- HAUBRICH, H. (ed.) 1992. *International Charter on Geographical Education*. Commission on Geographical Education, International Geographical Union, English and French versions are the official versions, other 19 language versions
- HERBERTSON, A. J. 1916. Regional environment, heredity and consciousness. *Geographical Teacher* 8, 147-53. In: J. AGNEW; D. N. LIVINGSTON & A. ROGERS (eds.): *Part IV: Region, Place and Locality*. In: *Human Geography. An Essential Anthology*. Blackwell Publishers 1996, 378-384. ISBN 0-631-19461-4.
- HYNEK, A. 2007. *Vztah prostor, místo, region, krajina*. Osobní rozhovor (listopad 2007, Liberec) *International Charter on Geographical Education. First Draft. Revised 2006 Edition*. Published by the Commission on Geographical Education of the International Geographical Union, 2006. [on line], [Citované 8. 10. 2006]. Dostupné na internetu: <<http://igu-cge.tamu.edu/cgecharter2005.pdf>>

- KNOX, P. L., MARSTONOVÁ, S. A. 2004. *Places and regions in global context: human geography*. Pearson Education, Prentice Hall, 3th edition Upper Saddle River, New Jersey, 530. ISBN 0-13-101518-4.
- KÜHNLOVÁ, H. 1999. *Kapitoly z didaktiky geografie*. UK v Praze – Nakladatelství Karolinum, 145. ISBN 80-7184-995-2.
- LIPSANEN, N. 2001. *Naturalistic and existential realms of place in Roseau, Dominica*. Thesis Master's, Spring Term 2001, University of Helsinki, Department of Geography. [on line], [Citováno 25. 6. 2008]. Dostupné na internetě: <<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/mat/maant/pg/lipsanen/contents.html>>
- LAMBERT, D., BALDERSTONE, D. 2000. *Learning to Teach Geography in the Secondary School*. A Companion to School Experience. RoutledgeFalmer London 2004, 480. ISBN 0-415-15676-9.
- LYNCH, K. 1960. *Obraz města. The Image of the City*. BOVA POLYGON, Praha 2004, 205. ISBN 80-7273-094-0.
- MASSEYOVÁ, D. 1997(a). A global sense of place. In: T. Barnes and D. Gregory, eds., *Reading human geography: the poetics and politics of inquiry*. London: Arnold, 315-23.
- MASSEYOVÁ, D. 1997(b). The political place of locality studies. In: L. McDowell, ed. *Undoing place? A geographical reader*. London: Arnold.
- MASSEYOVÁ, D., ALLEN, J. (eds.). 1984. *Geography matters! A reader*. Cambridge 1984: Cambridge University Press.
- MATLOVIČ, R.; MATLOVIČOVÁ, K. 2007. Koncept miesta vo vývoji geografického myslenia. In: S. Kraft et al. (eds.): *Česká geografie v evropském prostoru*. XXI. sjezd České geografické společnosti, České Budějovice 30. 8. – 2. 9. 2006, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta, katedra geografie. 181-190. ISBN 978-80-7040-986-2.
- Merriam-Webster 2008. Heslo: Place. [on line] [Citované 19.12.2008]. Dostupné na internetu: <<http://www.merriam-webster.com/>>
- National Curriculum online > Geography > key stage 3: *Knowledge, skills and understanding*. [on line], [Citované 25.7.2006]. Dostupné na internetu: <[http://www.nc.uk.net/webdav/harmonise?Page/@id=6001&Session/@id=D_0jB50X2S7QMw9Wru1E0O&POS\[@stateId_eq_main\]/@id=3537&POS\[@stateId_eq_note\]/@id=3537](http://www.nc.uk.net/webdav/harmonise?Page/@id=6001&Session/@id=D_0jB50X2S7QMw9Wru1E0O&POS[@stateId_eq_main]/@id=3537&POS[@stateId_eq_note]/@id=3537)>překlad in: J. VÁVRA (2006): *Pojetí výuky zeměpisu (geografie) v britském kurikulu*. Metodický portál RVP, Základní vzdělávání. VÚP Praha. [on line] [Citované 14.9.2006]. Dostupné na internetu: <<http://www.rvp.cz/sekce/55>>
- Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání. VÚP Praha 2005, schválená verze.
- RELPH, E. 1976. *Place and placelessness*. Pion Ltd., London, 156 s. ISBN 0850860555.
- RELPH, E. 1993. *Modernity and the Reclamation of Place*. In D. Seamon (ed.): *Dwelling, Seeing, and Designing* (New York: SUNY Press, 1993) 25-40.
- RINSCHDE, G. 2005. *Geographiedidaktik*. 2. aktualisierte Auflage. Reichert Stuttgart 2003, 520 s. ISBN 3-506-97023-2.
- TUAN, Y. F. 1974. *Space and Place: Humanistic perspective*. *Progress in Geography* 6, 233-246. In: J. AGNEW; D. N. LIVINGSTON & A. ROGERS (eds.): *Part IV: Region, Place and Locality. In: Human Geography. An Essential Anthology*. Blackwell Publishers 1996, 444-457. ISBN 0-631-19461-4.
- TUAN, Y. F. 1975. Place – An Experiential Perspective. *Geographical Review* 65, 151-165.
- TUAN, Y. F. 1977. *Space and Place. The Perspective of Experience*. University of Minnesota Press.
- TUAN, Y. F. 1991. Language and the Making of Place: A Narrative-Descriptive Approach *Annals of the Association of American Geographers* 81:4, 684-696.
- TUAN, Y. F. 1998. *Escapism*. The Johns Hopkins University Press, Baltimore, 245, ISBN 0-8018-5926-3.
- VÁVRA, J. 2003(a). *Studie: Vnímání místa*. In: Britské listy, 21. července 2003. ISSN 1213-1792.
- VÁVRA, J. (2003(b)). *Vnímání místa*. In: Balej, M.; Jeřábek, M. (eds.): *Geografický pohled na současné Česko*. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí n. Lab., Acta Universitatis Purkynianae č. 100, Ústí n. Lab. 2004, 102-117. ISBN 80-7044-577-7.

- VÁVRA, J. 2006. *Didaktika geografie 1. Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině v zeměpisu na ZŠ, na příkladu tématu Světový oceán*. Technická univerzita v Liberci, učební text, 93. ISBN 80-7372-03-3.
- VÁVRA, J. 2007. *The Concept of Place in the U.S. NGS and the Czech Geographical Curriculum*. In: S. Catling & L. Taylor (eds.) *The IGU-CGE British Sub-Committee and HERODOT, London Conference, April 10th – 12th 2007*, Westminster Institute of Education, Oxford Brookes University, Oxford, 351-357, ISBN 978-0-9539850-7-5.
- Webster's II, 1984. New Riverside University Dictionary*. Heslo: Place. Houghton Mifflin Company, Boston, 1550. ISBN 0-395-33957-X.
- WITHAM BEDNARZOVÁ, S., BETTIS, N. C.; BOEHM, R. G. (eds.) 1994. *Geography for Life, National Geography Standards 1994*. American Geographical Society, Association of American Geographers, National Council for Geographic Education, National Geographic Society. © 1994 National Geographic Research @ Exploration, 1145 17 th Street, N.W., Washington, DC. 20036-4688, ISBN 0-7922-2775-1.

Concept of Place in Regional Geography and in Geographical Education

Summary

The concept of place in humanistic geography is used in certain geographical topics, e.g. migration (moving, transfer, and expulsion), home, spatial intercultural differences, gender differences, crime rate, etc. When a researcher moves from material cognition („objective“) into mental cognition („subjective“), it is important to understand humanistic concept of place, importance of priority, attitudes, views, abilities, cultural background and other phenomena of people who live in the place under researcher's examination. The people in the place can be separated into two groups. The first who have moved in and they want to understand the place via their observation, talks with their friends, neighbours. The seconds in the place are local people who have been educated by their parents and by the members of their broader family and local friends, schoolmates and others.

Place in the Czech geographical curriculum is spoken out frequently but its real using in humanistic sense is neglected absolutely. What is its strong sense of place? There is a high potential of place in using project based learning, understanding complex character of place and its quality, embedded and embodied people in place where the people live. Such a place is not only a „map“ of the place („objective“ shape) but sort of „colour“, „smell“ or other sense of subjective quality of the place.

The Czech society is getting open and at the same time the syndrome We and They is stronger as more and more immigrants come to the Czech Republic. For example if a new Czech pupil comes into the class the rest of the pupils feel „We and She/He“. As far as a new comer is foreigner, the rest of the pupils feel syndrome „We and They“. No She/He but They, immigrants.

The concept of place is useful if teachers speak about ghettos, crime, gender differences. Teaching about places is very difficult because a teacher is out of her/his depth. There is very narrow border between concept and propaganda, cliché or prejudices. The teacher who uses the concept has to be a skilled, well-qualified teacher. She/He has to use different approaches, views, opinions and her/his teaching and learning is open – each pupil reach different target, in different ways. It is very difficult for Czech teachers who have used compulsory, central documents. It meant no personal responsibility for her/him. Now, personal responsibility for Czech teachers is higher and saying „I am going according to textbook“ (with no responsibility) is the past in the Czech Republic. This is the quality of geographical curriculum.